

LBRIS

We know
books

JULIUS EVOLA

OAMENII ȘI RUINELE
■
ORIENTARI

Studiu introductiv de Alain de Benoist

*Traducere de
Mariana Adameșteanu și Mihaela Manea-Busuioc*

ANTET

Nota îngrijitorului ediției	3
Julius Evola: reacționar radical și metafizician angajat de <i>Alain de Benoist</i>	17
Nota autorului la a doua ediție (1967)	64
Prezentarea primei ediții (1953)	66

OAMENII ȘI RUINELE

1. Revoluție – Contrarevoluție – Tradiție	71
2. Suveranitate – Autoritate – <i>Imperium</i>	82
3. Personalitate – Libertate – Ierarhie	95
4. Stat organic – Totalitarism	113
5. Bonapartism – Machiavelism – Elitism	122
6. Muncă – Demonia Economiei	132
7. Istorie – Istorism	147
8. Alegerea tradițiilor	152
9. Stil militar – „Militarism” – război	165
10. Tradiție – Catholicism – Ghibelinism	179
11. Realism – Comunism – Anti-burghezie	195
12. Economie și politică – Corporații – Unități de lucru ...	203
13. Război ocult – Arme ale războiului ocult	216
14. Latinitate – Romanitate – Suflet mediteranean	237
15. Problema nașterilor	254
16. Europa unită: formă și premise	263

ANEXE

1. Despre „contestarea totală”	281
2. Mitul Marcuse	286
3. Exaltarea maoistă	292
4. Tabuurile vremurilor noastre	297

ORIENTĂRI

Nota îngrijitorului ediției	307
Orientări	313

1. Revoluție – Contrarevoluție – Tradiție

Astăzi, în fața formelor extreme în care dezordinea epocii noastre se manifestă în domeniul politico-social, diverse forțe au încercat să-și asume o atitudine de apărare și de rezistență.

Trebuie să ne dăm seama că acest lucru este inutil, chiar și cu simplul scop demonstrativ, dacă nu se curmă răul din rădăcinile care – în ceea ce privește ciclul istoric asupra căruia ne limităm aici considerațiile – s-au ivit din răsturnarea determinată în Europa de revoluțiile din '89 și '48¹. Răul trebuie recunoscut în toate formele și gradele pe care el îl prezintă, de aceea problema fundamentală este de a stabili dacă mai există oameni capabili să respingă toate ideologiile, toate formațiile politice și de partid, care, oricum, direct sau indirect, se revendică de la acele idei, ceea ce înseamnă, de fapt, tot ceea ce pornește de la liberalism și de la democrație până la marxism și comunism. Ca o alternativă pozitivă, acestor oameni ar trebui să li se dea o orientare, o bază solidă constituită dintr-o viziune generală asupra vieții și dintr-o severă doctrină a statului.

Obligatoriu, lozincă ar putea fi, așadar, „contra-revoluție“. Doar că originile revoluționare sunt acum așa de îndepărtate și aproape uitate și subversiunea s-a stabilizat de atâta vreme, încât apare ca ceva normal și natural în marea parte a instituțiilor în vigoare. Deci, acea formulă ar fi valabilă practic doar dacă s-ar avea în vedere ultimele etape, pe care, subversiunea mondială încearcă să le acopere prin comunismul revoluționar. De altfel, este preferabilă o altă lozincă: *reacțiune*.

Faptul de a nu se teme să o adopte, și în consecință, să fie numiți *reacționari*, este o piatră de încercare. De mult timp mediile de stânga au făcut din „reacțiune“ un sinonim al oricărei înjustiții și infamii și nu pierd nici o ocazie ca să stigmatizeze cu un asemenea termen pe toți cei care nu se pretează la jocul lor și

¹ Cfr. Julius Evola, *Rivolta contro il mondo moderno*, (1934), Edizioni Mediterranee, Roma, Parte II, cap. 15. Cfr. de asemenea *Orientamenti*, §5 (n.l.e.).

care nu urmează curentul, care după ei ar fi „sensul istoriei“. Dacă acest lucru este de la sine înțeles din partea lor, acesta nu este totuși defel cazul complexului de angoasă pe care adesea cuvântul îl trezește, din cauza unei lipse de curaj politic, intelectual și, am putea spune chiar și fizic, la exponenții unei presupuse Drepte sau al unei „opoziiții naționale“ care de îndată ce aud că sunt acuzați de a fi „reacționari“, protestează, se dezvinovătesc, încep să demonstreze că lucrurile stau altfel².

În schimb, ar trebui să ne punem întrebarea: ce s-ar dori de fapt: poate că în timp ce alții „acționează“, ducând înainte procesul de subversiune, să nu „reacționăm“, ci doar să privim, ba chiar mai mult să le spunem acelora: „Da, sunteți buni, continuați“ și să le dăm o mână de ajutor. Din punct de vedere istoric, unicul lucru de dezaprobat, este că reacțiunea a fost inexistentă parțial, sau inefficientă, fără oameni, mijloace și doctrine adecvate, când răul era încă în germene, deci pasibil de a fi eliminat, prin cauterizarea imediată a principalelor focare ale infecției: acțiune prin care națiunile europene ar fi fost scutite de calamități greu de definit.

Ar trebui, deci, să apară o nouă alianță radicală, cu frontiere riguroase între prieten și dușman. Dacă partida nu este încă încheiată, viitorul nu va fi al aceluia care este indulgent față de ideile hibride și dezagregate, predominante astăzi, în mediile care nu se definesc chiar de stânga, ci tocmai al aceluia care va avea curajul radicalismului, al „negațiilor absolute“ sau al „afirmațiilor suverane“ pentru a folosi cuvintele lui Donoso Cortès.

Desigur că termenul „reacțiune“ are, în sine însuși, o anumită coloratură negativă: cine reacționează nu are inițiativa acțiunii: acționează în funcție polemică sau defensivă, față de ceva afirmat deja în fapt. Trebuie, așadar, precizat că nu este vorba de a para mișcările adversarului fără a dispune de ceva pozitiv. Echivocul ar putea fi eliminat prin asocierea formulei „reacțiune“ la cea de „revoluție conservatoare“, formulă în care iese în relief un element dinamic, „revoluția“ care încetează să însemne răsturnarea violentă a unei ordini constituite legitim, însemnând, dimpotrivă, o acțiune

² În anii cincizeci, când a apărut prima ediție a acestei cărți, „opozitia națională“, adică MSI (Movimento Sociale Italiano – Mișcarea Socială Italiană, n.t.), prefera să se definească „revoluționară“, „republicană“ și „socială“ (n.î.).

capabilă să elimine dezordinea intervenită și să readucă lucrurile la o condiție de normalitate. De Maistre a relevat că lucrul despre care vorbim, mai mult decât o „contrarevoluție“, în sens strict și polemic, este „contrariul unei revoluții“ sau o acțiune pozitivă care se întoarce la origini. Straniu destin al cuvintelor: de fapt, „revoluție“ în accepția sa originară etimologică latină nici nu înseamnă altceva; derivat de la *revolvere*, termenul exprima o mișcare care se întoarce la punctul de plecare, la origine. Așadar, chiar de la origini ar trebui să extragem forța „revoluționară“ și reînnoitoare, pentru a o face să acționeze împotriva situației existente.

Dacă apoi dorim includerea ideii „conservării (revoluției conservatoare)“ trebuie să procedăm cu precauție. Dată fiind interpretarea susținută de mișcările și elementele de stânga, denumirea de „conservatori“ înspăimântă azi tot atât de mult ca aceea de „reacționari“. Evident este vorba să stabilim ce dorim să „conservăm“. În prezent, există foarte puțin care merită să fie „conservat“, dacă ne referim la planul realității, ca structuri sociale și instituții. Aceasta este valabil, aproape fără nici o rezervă, pentru Italia; putea fi valabil până mai ieri, în măsură mai mică pentru Anglia și pentru Franța, și mai puțin pentru țările Europei centrale, unde continuaseră să existe, și pe planul realității, vestigii de tradiții superioare. În realitate, formula „revoluției conservatoare“ a fost aleasă de elemente germane, imediat după primul război mondial, chiar și cu referiri istorice destul de apropiate în timp³. În rest, trebuie să recunoaștem realitatea unei situații care se pretează la polemica forțelor de stânga, după opinia cărora conservatorii ar fi apărătorii nu ai ideilor, ci ai intereselor unei clase economice speciale, a celei capitaliste, mai mult sau mai puțin organizată politic, pentru a perpetua în avantaj propriu, ceea ce ce se presupune a fi doar un regim de privilegii și de nedreptăți sociale. În acest fel, a fost ușor să-i pui în aceeași grămadă, mai mult sau mai puțin, pe conservatori, pe „reacționari“, pe capitaliști și pe burghezi. „Ținta

³ Despre aceasta cfr. excelentul studiu, foarte documentat, al lui A. Mohler, *Die konservative Revolution in Deutschland 1918-1932* (Stuttgart, 1950). Evola îi face o recenzie în *Rassegna italiana* în 1952, acum adăugată în anexa la *L'Operaio nel pensiero di Ernst Jünger*, Edizioni Mediterranee, Roma, 1998, Tr. it. *La rivoluzione conservatrice in Germania, 1918-1932*, La Roccia di Erec, Firenze, 1990 (n.î.).

falsă”, cum se spune în artilerie, a fost creată. De altfel, nu alta a fost tactica folosită în perioada în care trupele de asalt ale subversiunii mondiale nu aveau încă drept drapel marxismul și comunismul, ci erau reprezentate de liberalism și de constituționalism. Eficacitatea unei asemenea tactici se datora faptului că acelor conservatori de ieri, nu diferiți de cei de azi, chiar dacă erau de o extracție incontestabil superioară, ajunseseră să le placă doar pozițiile lor politico-sociale, interesele materiale ale unui mediu determinat, ale unei anumite caste – nu apărarea decisă a unui drept superior, a unei demnități, a unui patrimoniu impersonal de valori, de idei, de principii în primul rând. În aceasta a constat slăbiciunea lor fundamentală.

Astăzi, nivelul a coborât în așa măsură, încât ideea „conservatoare” care trebuie apărată, nu numai că nu trebuie să aibă vreo legătură cu clasa care a luat practic locul unei aristocrații decăzute, adică cu burghezia capitalistă, care are exclusiv caracterul unei simple clase economice, ci trebuie să i se opună categoric. Ceea ce ar trebui „conservat” și apărat „în mod revoluționar” este o concepție generală asupra vieții și a statului care, bazată pe valori și interese cu caracter superior, să transceadă net planul economiei și deci, tot ceea ce poate fi definit în termeni de clase economice. Față de asemenea valori, când ne referim la orânduirii concrete, la instituții pozitive, la situații istorice, aceasta nu este decât consecința, nu este elementul primar, ci cel secundar. Astfel stând lucrurile, cu refuzul absolut de a le așeza în domeniul în care ea ar vrea să se exercite în atingerea așa-numitei „ținte false”, polemica stângii cade complet în gol.

În același timp, apare evident faptul că nu este vorba în nici un fel de prelungirea artificială și violentă a unor forme speciale legate de trecut, cu toate că ele își epuizaseră propriile posibilități vitale și nu mai erau la înălțimea timpurilor. Pentru adevăratul conservator liberal este o problemă de fidelitate, nu față de forme și instituții ale unor timpuri trecute, ci față de unele *principii* dintre care unele sau altele ar fi putut fi expresii speciale, potrivite pentru o anumită perioadă sau o anumită zonă. Și dacă aceste expresii speciale pot fi considerate ele însele caduce și schimbătoare, pentru că sunt legate de situații istorice adesea irepetabile, nu e mai puțin adevărat că principiile corespunzătoare lor au o valoare care nu poate fi alterată de respective contingente de felul acestora, ci au, dimpotrivă, o actualitate perenă. Ca dintr-o sămânță, din ele se pot înmulți rapid forme noi mereu și mereu, corespunzătoare celor vechi, iar în

eventuala lor înlocuire – chiar „în mod revoluționar” – la primele din ele se va menține o continuitate în schimbarea factorilor istorici și sociali, economici și culturali. Pentru a garanta o asemenea continuitate, chiar ținând ferm la principii, trebuie să abandonăm tot ceea ce trebuie să fie abandonat, în loc să ne crispăm și să fim gata de a ne vâri în gura lupului din cauza panicii și să căutăm confuz idei noi când au loc crize și timpurile se schimbă – aceasta este esența vremurilor adevăratului conservatorism. La un asemenea nivel, atât spiritul conservator cât și spiritul tradițional fac unul și același lucru. În adevăratul și viul său interes, tradiția nu este conformism obedient față de tot ceea ce a fost sau inertă continuitate a trecutului în prezent. Tradiția este, în esența ei, ceva ce ține de metaistoric și, în același timp, de dinamic: este o forță generală ordonatoare în funcție de principii având confirmarea unei legitimități superioare – dacă vrem, putem să mai adăugăm: de principii de sus – forță care acționează de-a lungul generațiilor, în continuitate de spirit și de inspirație, prin instituții, legi, orânduirii care pot prezenta și ele o însemnată varietate și diversitate. O eroare asemănătoare, acuzată puțin înainte, este identificarea sau confundarea unor asemenea formațiuni dintr-un trecut mai mult sau mai puțin îndepărtat, cu tradiția propriu-zisă.

Din punct de vedere metodologic, în căutarea de puncte de referință, o formă istorică dată trebuie, așadar, considerată exclusiv ca exemplificare și, mai mult sau mai puțin, ca aplicare pertinentă de principii date – și acesta este un procedeu cu totul legitim, comparabil cu ceea ce în matematică este trecerea de la diferențială la integrală. Într-un astfel de caz nu se poate vorbi nici de anacronism, nici de „regresism”; în acel caz nu s-a fetișizat nimic, nu s-a absolutizat nimic, care, în esență, să nu fie deja absolut, pentru că acestea sunt principiile. Altfel, am face ca acela care, de exemplu, ar vrea să acuze de anacronism pe cei care apără anumite virtuți speciale ale sufletului, pentru faptul că ele se revendică de la câteva figuri speciale ale trecutului, care acele virtuți s-au manifestat cu precădere. Așa cum a spus Hegel însuși: este vorba de a recunoaște în aparențele temporalului și ale vremelnicului substanța, care este *immanentă*, și eternul care este *actual*.”

Chiar prin acest lucru apar premisele ultime a două atitudini opuse. Axioma mentalității revoluționar-conservatoare sau revoluționar-reacționare este că pentru valorile supreme, pentru

principiile-bază ale oricărei orânduirii sănătoase și normale – și, pentru ca să fim înțeleși, putem să le indicăm deja pe acelea ale statului adevărat, ale *imperium*-ului sau *auktoritas*-ului, ale ierarhiei, ale justiției, ale claselor funcționale și ale categoriilor de valoare, ale ordinii politice în preeminența sa față de ordinea socială și economică, și așa mai departe – nu există schimbare, nu există devenire. Astfel de valori și de principii au caracter esențial *normativ*. În ordinea colectivă și politică îmbracă aceeași demnitate ca și în viața individuală, proprie valorilor și principiilor unei morale absolute: principii imperative care cer o recunoaștere directă, intrinsecă (și tocmai capacitatea unei asemenea recunoașteri diferențiază în mod existențial o anumită categorie de ființe de alta) și care nu sunt compromise de faptul că, atât într-un anumit caz, cât și în celălalt, individul, din slăbiciune sau constrâns de o forță majoră, nu știe să le realizeze sau le realizează doar în parte, într-un anumit moment și nu în altul al existenței sale; pentru că, până ce el nu abdică în sinea lui, chiar și în abjecție și în disperare recunoașterea nu va lipsi. Aceeași natură o au ideile la care ne referim și pe care un Vico le-ar numi „legile naturale ale unei republici eterne care se schimbă în timp în diferite locuri”. Și în cazul că aceste principii se obiectivează într-o realitate istorică, ele nu sunt prin nimic condiționate de aceasta, ele trimit mereu din nou la un plan superior, metaistoric, care este locul lor propriu și natural și unde, o repetăm, nu există schimbare. Într-o asemenea formă sunt concepute ideile pe care noi le numim tradiționale.

Cu totul opusă este premisa fundamentală care întotdeauna se trădează, mai mult sau mai puțin distinct, în mentalitatea revoluționară. Adevărul ei este istorismul și empirismul. Din punctul ei de vedere și în imperiul spiritului ar domni devenirea, totul ar fi condiționat și modelat de epocă și de timpuri, nu ar exista principii, sisteme și norme a căror valoare să nu depindă de perioada în care s-au format, din punct de vedere istoric, în baza – credem – a factorilor contingenți și deloc umani, fizici, sociali, economici, iraționali și așa mai departe. Într-o formă mai extremistă și adusă la zi a unei asemenea linii de gândire deviată, factorul într-adevăr determinant al oricărei structuri și a tot ceea ce are aparență de valoare autonomă ar fi contingența proprie diverselor forme și dezvoltării mijloacelor de producție, potrivit consecințelor și repercusiunilor sale sociale.

În continuare, ne vom întoarce la teza istoricistă, arătată aici, doar pentru a clarifica o diferență fundamentală de premise. Este inutil deci să discutăm dacă această diferență nu este recunoscută deja din start. Cele două concepții sunt ireconciliabile, pe măsura stilului de gândire pe care ele îl inspiră. Una este adevărul conservatorului revoluționar și al oricărei alianțe care, în aplicațiile în sens propriu politice, are caracterul unei adevărate „Drepte”, alta este mitul subversiunii mondiale, fondul comun al tuturor formelor ei extremiste sau moderate și diluate, oricare ar fi ele.

Precedentele considerații privind metoda și sensul pe care îl au eventualele referințe istorice prezintă și o valoare practică. De fapt, într-o țară nu este întotdeauna prezentă o continuitate tradițională vie suficientă, pentru ca referirea la anumite instituții existente sau destul de apropiate în trecut să conteze în mod direct și ca referire la ideile respective. Se poate întâmpla, în schimb, ca fiind întreruptă continuitatea, să se impună procedeul indicat mai înainte prin care trebuie să ne referim la alte epoci, doar pentru a extrage din ele idei valabile în sine. De aceea cu totul special este cazul Italiei. Ne-am întrebat deja ce oare ar fi de fapt de „conservat” efectiv în Italia. La această națiune nu există baza de forme politice care să fi fost conservate suficient de intacte dintr-un trecut tradițional, pentru faptul însuși că un asemenea trecut lipsește; căci spre deosebire de majoritatea statelor europene, în Italia nu a existat o formațiune unitară, seculară și continuă legată de un simbol și de o putere centrală, dinastică și politică. În special, nu există un patrimoniu ideal solid, fie el doar ca o moștenire a minorității, astfel încât este resimțit ca străin, denaturant și dizolvant tot ceea ce se leagă de ideologiile afirmate odată cu Revoluția Franceză pentru că tocmai acele ideologii au favorizat într-una sau alta dintre forme unificarea italiană și au continuat să predomine în Italia unificată și s-au înmulțit rapid și în formele cele mai virulente după perioada tentativei fasciste. Astfel există un hiatus și un *vacuum* – și, în cazul Italiei, referirea la principii numite de noi tradiționale va avea obligatoriu un caracter ideal, mai mult decât istoric; chiar dacă ar trebui să ne referim la forme istorice, acestora ar trebui să le fie recunoscută doar semnificația arătată, aceea de simple baze pentru o integrare, pe care le va lăsa în urmă imediat, aspirând în mod esențial la idei, distanța istorică fiind – ca de exemplu în cazul romanității antice, sau a unor anumite aspecte ale lumii medievale – prea mare pentru ca referirea să poată avea și o altă semnificație.

O asemenea circumstanță nu reprezintă totuși un dezavantaj din orice punct de vedere. Ea face în așa fel ca în cazul în care ideile la care ne referim ar trebui să fie susținute de o nouă mișcare, ele s-ar prezenta într-o stare aproape pură, cu un minimum de reziduuri istorice. De ceea ce unele state, mai ales central-europene, până mai ieri prezentau ca o bază pozitiv-istorică reziduală sau ca o predispoziție pentru o revoluție conservatoare, exponenților ei italieni nu le-a fost dat să beneficieze. Dar latura pozitivă a unui asemenea dezavantaj este tocmai faptul că dacă alianța la care ne gândim, se va realiza, ea va putea avea caractere de intransigență și radicalitate. Tocmai pentru că sprijinul material constând dintr-un trecut tradițional încă viu și concretizat în forme istorice nu cu totul expirate, este la noi inexistent, revoluția restauratoare va trebui să se prezinte în Italia ca un fenomen înainte de toate spiritual și având ca bază ideea pură. Deși toată lumea actuală apare tot mai mult ca o lume de ruine, într-un termen mai lung sau mai scurt, se va impune probabil aceeași linie pretutindeni: adică se va vedea că este inutil să te sprijini pe acel lucru ce păstrează încă vestigii ale unei orânduiri mai normale, dar care acum este compromis de multipli factori istorici negativi, și că în schimb, este necesar să se revendice tot mai mult de la origini, ca de la ceva care se află deasupra istoriei, și de la ele să se plece, desfășurându-se cu forțe pure în reacțiunea reconstructivă și vindicativă.

Nu va fi poate inutilă încă o scurtă considerație asupra termenului „revoluție” într-un context special sau în legătură cu faptul că în diferite medii de opoziție națională ale sistemului actual se *susține* denumirea de „revoluționari”: tendință, deja prezentă în mișcările de ieri, dată fiind alegerea de denumiri ca: „revoluție fascistă”, „Revoluția Cămășilor Negre”, „revoluția ordinei” (Salazar, în Portugalia) etc. Firesc, trebuie să ne întrebăm întotdeauna: Revoluție contra cărui lucru? Revoluție în numele cărei cauze? Dar, lăsând la o parte lucrul acesta, fiecare cuvânt are un suflet al său, și trebuie să fim atenți să nu ne lăsăm influențați de el, fără să ne dăm seama. Am clarificat faptul că, din punctul nostru de vedere, se poate vorbi de „revoluție” doar în sens relativ – se poate spune din punct de vedere hegelian, ca o „negație a negației” – cu referire la atacul contra a ceva ce are un caracter negativ, la un complex de schimbări, mai mult sau mai puțin violente, aspirând la restabilirea statului normal, tot așa cum cel căzut se ridică iar un organism se eliberează de excrescențele sale degenerante

oprint un proces canceros. Deci, este nevoie ca sufletul secret al termenului „revoluție” să nu acționeze și asupra acelor care nu sunt de stânga, purtându-i în afara direcției juste, când țin să fie numiți revoluționari într-un sens, care să fie diferit de acela arătat până acum, fiind în schimb, într-un anumit fel, pozitiv.

Există atunci pericolul de a ne însuși, mai mult sau mai puțin implicit, premisele de fond care nu sunt diferite de acelea ale adversarului, în ideea că „istoria merge înainte”, că este nevoie să privim viitorul creând lucruri noi și formulând principii noi: atunci „revoluția” devine unul dintre aspectele unei mișcări progresive, mișcare care ar comporta și momente de ruptură și răsturnări. Există unii care cred că la această scară „revoluționaritatea” dobândește o demnitate, că ea exercită ca mit o mai mare putere de atracție. Aceasta este o cedare și este dificil ca, poate fără să ne dăm seama în mod precis, să nu ne supunem atunci fixației progresiste, potrivit căreia orice lucru nou ar reprezenta ceva mai mult și mai bun față de cel precedent.

Se știe care este unicul fundament al progresismului: este mirajul civilizației tehnice, fascinația exercitată de anumite netăgăduite progrese materiale și industriale, evaluate, totuși, fără să se ia în considerație latura negativă derivată din ele în domenii mult mai importante și interesante ale existenței. Cine nu se supune materialismului predominant din ultimul timp, recunoscând singurul cadru în care se poate vorbi în mod legitim despre progres, se va feri de orice orientare care să reflecte într-un fel oarecare mitul modern al progresului. În antichitate ideile erau clare: în latină pentru a desemna subversiunea nu se folosea cuvântul **revolutio** (care avea sensul mai înainte arătat, foarte diferit) dar se foloseau alți termeni precum *sedicio*, *eversio*, *civilis perturbatio*, *rerum publicarum commutatio* și altele asemănătoare, astfel că pentru „revoluționar” în sensul modern trebuia să se recurgă la perifraze, precum *rerum novarum studiosus* sau *fautor*, sau cel care aspiră la lucruri noi și este susținătorul lor, „lucrurile noi”, pentru mentalitatea tradiționalistă romană, echivalând în mod automat cu ceva negativ, subversiv.

Astfel, în ceea ce privește ambițiile „revoluționare” este nevoie să ieșim din echivoc și să alegem între pozițiile opuse, mai înainte precizate, care determină două stiluri la fel de diferite. Pentru că, pe de o parte, există unii care recunosc tocmai existența unor principii neschimbate pentru orice ordine adevărată și, crezând